

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR.

Báró Alvinczi József tábornagy levelei gróf Teleki Józsefhez (1787—1793.)

Budapesttől vagy harminc kilométernyire kelet felé, a m. kir. államvasutak Budapest—Szolnok közti vonalán lévő Gyömrő községben, egy vízválasztó dombháton fekszik a gróf Teleki családnak, a Magyar Nemzeti Múzeum főhomlokzatához hasonlatos, szép kastélya. E kastély, a hozzátartozókkal együtt, jelenleg gróf Teleki Tibor nemzetgyűlési képviselő tulajdona és a hozzátartozó gazdasági melléképületek egyik szobájában őrzi a gróf Teleki-család levéltárának régebbi anyagából (XIII. századtól kezdve) az idegen családokra vonatkozó részt, továbbá azt a missilis levéltömeget, amely főleg Teleki József koronaőr és valóságos belső titkos tanácsos, ugocsai főispán, ennek fia, László, a Marczibányi-intézet elnöke, ennek fia, József, a Magyar Tudományos Akadémia első elnöke, végül gróf Teleki László, a „Kegyenc“ szerzője, az emigrációs idők nagy alakjának, levelezéseiből gyűlt össze.

A XVIII. század második és a XIX. század első felében, a gróf Teleki-család most felsorolt tagjai a magyar irodalom és a tudományos élet terén szinte vezető és irányító szerepet vittek. Így természetesen nemcsak az akkori idők politikai vezéralakjaival, hanem a tudomány és irodalom nagyjaival is élénk összeköttetést tartottak fenn, úgy, hogy alig van e korszakból valamirevaló irodalmi, tudományos vagy politikai név, amely ezekben a missilis-levelekben képviselve ne lenne.

Sem terünk, sem időnk nem engedi meg, hogy e helyen ezt a hatalmas levéltanyagot, amely különben is még rendezés alatt áll, részletesen és behatóan ismertessük, azonban aki Mária Terézia uralmának második felétől számítva, hazánk politikai, kulturális vagy gazdasági mozgalmainak valamelyikéről részletes képet óhajt megrajzolni, e levéltár és e levelek tartalmát alig nélkülözheti. A Hóra—Klóska-lázadás, a Martinovics-féle összeesküvés, magyar ifjak külföldi egyetemi tanulmányai, magyarok külföldi utazásai, a protestáns egyházi ügyek, Ugocsa, Szabolcs, Somogy vármegyék e korbéli részletes története, irodalmi, művészeti, tudományos moz-

galmak, a XVIII. századvégi műtörténet, a sárospataki mármaroszigeti, kolozsvári, nagyenyedi, debreceni ref. iskolák története, tanáraik működése, az udvari élet és annak ünnepélyei, a gazdaság- és ipartörténet, az 1794. évi lengyel felkelés, Budapest régi topográfiaja, a politikai mozgalmak, országgyűlések, koronázások, az 1831. évi kolera- (vagy, amint akkor mondták: epemirigy-) lázadás, a Marczibányi-intézet, a magyar nemzeti játékszín, a Magyar Tudományos Akadémia alapítása, illetve működése első évtizedének története, a védegyelet, a nőegylet, a gazdasági egyesület, szóval a reform-korszak bármely mozzanatának történetkutatója e levelek között bőséges forrásra akadhat.

Természetesen van itt nagyon sok adat a hadtörténész számára is. Így pl.: a török és francia háborúk történetére vonatkozó levelek szintén elég szép számmal vannak e levéltárban képviselve, azonban vannak itt hadtörténelmi vonatkozású levelek már a XVII. századból is. Veterani tábornoknak Teleki Mihályhoz (1689 április 19, Nagyszében) intézett levele nyitja meg ez adatok sorát, azután a XVIII—XIX. századból Draveczky Antal és Miklós Siskovich-ezredbeli kadétek, Egri Ferenc kadét, Franckenstein őrnagy, Adorjányi Rátonyi István főstrázsamester, Malicki Ferdinánd hadnagy, Novotta János kapitány, Harsányi Sámuel ref. tábóri pap levelei említhetők. Nagyobb tömegű harctéri levelet találunk gróf Wartensleben Vilmos tábornoktól (felesége gróf Teleki Klára volt), aki gróf Teleki József valóságos belső titkos tanácsossal és koronaőrrel (Királyfalvi Róth Johanna férjével) folytatott sűrű és érdekes levelezést és ugyanezzel a gróf Teleki Józseffel¹ levelezett egyik legbensőbb és legjobb bizalmas barátja Borberekibáró Alvinczi József tábornagy is, akinek fennmaradt leveleiből alább közlök egynehányat.

* * *

Borberekibáró Alvinczi József báróról a magyar történelem voltaképen ma sem tud többet, mint a: „Kend az az Alvinczi?”-féle adomát, melyet az 1809. évi nemesi felkelés alkalmával a költő Kisfaludy Sándor, mint József főherceg nádor mellé beosztott insurrectionális hadsegéd, jegyzett föl róla Naplójában s amely csakhamar közismertté lön. *Ez az adoma voltaképen súlyos és igazságtalan vád azon Alvinczi ellen, aki hazáját és nemzetét rajongó lelkesedéssel szerette.* Pedig Alvinczi, már kiváló egyéni tulajdonsá-

¹ Gróf Teleki József 1738 december 21-én született a mármarosvármegyei Huszton. Tanulmányait külföldi egyetemeken végezte. 1767-ben erd. kir. táblai bíró, 1782-ben Ugocsa megye főispánja, 1792-ben valóságos belső titkos tanácsos, 1795-ben koronaőr lett. Három gyermeke volt: László, István és Janka. Meghalt 1796. szeptember 1-én 57 éves korában, Szirákon.

gainál fogva is megérdemli, hogy személyével és tetteivel ne csak hadtörténelmi, hanem magyar nemzeti szempontból is foglalkozzanak. Alvinczi lelkes magyar, kiváló vitéz, sőt vakmerő katona és egész ember volt, akire nemzete és hazája méltán lehet büszke. Sajnos, eddig Alvinczit még arra sem érdemesítették, hogy róla egy hozzája méltó életrajzot állítsanak össze, pedig talán ez lenne a legkevesebb, amivel nemzete emlékének tartoznék.

Azok a derűs, jóhumorú, kedves levelek, amelyeket a gyömrői gróf Teleki-levéltárból ez alkalommal közléseztünk, amint látni fogjuk, rendkívül becses adalékokat és epizódokat szolgáltatnak nemcsak Alvinczi élet-, hanem inkább jellemrajzához is.

Borbereki Alvinczi József 1735-ben Erdélyben, Alvincen született és Nagy Iván állítása szerint² a hírneves tudós Alvinczi Péter, Bethlen Gábor udvari papjának családjából származott, amely állítás azonban mindeddig bebizonyítva nincsen.

Bárói diplomájának genealogiai adatai szerint, Józsefünk nagyatyja, Alvinczi Péter, I. Lipót király alatt ítélőmester (magister prothonotarius) volt és ennek Mihály nevű fiától, aki katona lett és mint egy magyar ezred őrnagya halt meg, származott Alvinczi József. Atyjának fivére, Sámuel, előbb lajstromozó (registrator), majd az erdélyi kancellária tanácsosa és előadója lett (consiliarius és referendarius), másik fivére Gábor pedig erdélyi kancelláriai lajstromozó, azután főkormányiszéki titkár és tanácsos lett és ebben a minőségben, 1744 november 13-án, Mária Teréziától báróságot kapott.³

Alvinczi József bárói diplomája szerint a leszármazás tehát a következőképen állapítható meg:

Borbereki Alvinczi Péter ítélőmester ⁴		
Mihály őrnagy	Sámuel	Gábor (báró 1744)
József (báró 1763)	Ádám (katona).	

A fiatal József, aki gyermekéveit gróf Gyulai Ferenc generális udvarában töltötte, úgylátszik atya és gróf Gyulai tábornok példáján felbuzdulva, már korán (15 éves korában), tehát 1750-ben, a gróf Gyulai-ezredben strázsmester, 1753-ban, tehát 18 éves korában, kapitány, 1763-ban másodőrnagy, 1771-ben alezredes, 1773-ban pedig ezredes lett a 19. számú, ekkor D'Alton Richárd tábornok nevét viselő, magyar gyalogezredben.

² Nagy Iván: Magyarország családai I. k. 25—26. l. — Köblös Zoltán: Adatok a Borberekai Alvinczi család történetéhez. Genealogiai füzetek, VI. évf. (1908) 1—6. és 44—49. l.

³ Orsz. Levéltár: Erd. Liber Regius IX. k. 618. l.

⁴ 1699 november 25-én kelt érdekes végrendeletét ld. *Történelmi Tár*: 1899. évf. 539. l.

Alvinczi résztvett a hétéves háborúban és — ismét csak a bárói diplomájában felsorolt adatokat idézzük — jelen volt a Csehországban Reichenberg és Teplíc mellett vívott véres ütközetekben, ahol meg is sebesült. Ott volt továbbá a görlicsi, torgauai stb. ütközetekben is. 1757-ben, amidőn a porosz sereg Prágát ostromolta, Alvinczi a várból való kicsapásaival az ellenségnek nem csekély nyugtalanságot és kárt okozott. 1761-ben Alsó-Sziléziában Schweidnic ostromában vett részt s a sáncok megrohanásakor az elsők között harcolt, amikor több sebet is kapott.⁵

A hétéves háború után résztvett a hadsereg reorganizációjában. A bajor örökösödési háborúban, mint ezredes, 1779-ben Habelschwert bevételénél tüntette ki magát. Csapatával az úgynevezett cseh kaput támadta meg és ez alkalommal fogta el a Hessen-Philippsthal herceget. Ekkor nevezték ki vezérőrnaggyá és megkapta egyúttal a Mária Terézia-rendet is.

A háború után Ferenc főherceg, a későbbi magyar király, mellé rendelték a taktika tanítására, amelynek jutalmául 1786-ban a 26. gyalogezredet kapta, amelyet azonban még ugyanezen évben a D'Alton nevét viselő 19. gyalogezreddel cserélt el, melynek parancsnoka viszont gróf Kolowrat-Krakowsky Károly lett.⁶ Ugyanekkor, ugyanezért, Ferenc főherceg sajátkezű levélben köszönte meg Alvinczinak fáradozásait s a levélhez egy lepecsételt doboz volt mellékelve, melyben „egy valóságos császári és fejedelmi ajándékot találék, egy igen szép és nagy briliántos gyűrűt, melyet is legalább ezer aranyokra betsüllenek”.⁷

1787-ben (ennek nyarán), mint maga írja: „Szekere rúdja már Niderland felé áll.”⁸ Ekkor már ezredében szolgál hű barátjának,

⁵ *Orsz. Levéltár*: Erd. Liber Regius XI. k. 101. l. Erd. canc. 311/1763. — A bárói diploma mindezeket így adja elő: „Cruentissimis nempe pugnibus ad Reichenbergam et Teplicium in Bohemia, Gerlicium in Lusatia, Misniam, Maxenam, Torgaviam in Saxonia aliisque alibi pugnatis interfuisti. Dum regia nostra urbs Pragensis anno millesimo septingentesimo quinquagesimo septimo valida Borussiae premeretur obsidone belli et ibi fortiter tulisti incommoda, imo hosti eruptionibus lacescendo operam addicere non abhorruisti. Dum Suidnicium inferioris Silesiae urbs munita anno millesimo septingentesimo sexagesimo primo a milite nostro caperetur, ibi quoque in superando vallo, repellendoque hoste strenue et inter primos depugnavisti, vulnera etiam aliquoties suscepisti, sanguine fidem probare constantia retinere perrexisti.) Ugyanezeket a bárói diplomából kírva találjuk: *Collectanea genealogiae et scutaria familiarum hungaricarum. Magy. Nemz. Múzeum*, kéziratár: Quart. lat. 182. — Alvinczi címere a bárói diplomában sem lefestve, sem leírva nincsen. A *Siebmacherben* — Adel von Siebenbürgen 44. tábláján — közölt címer megfelel annak, amelyet pecsétein használt.

⁶ Alvinczi ezredét 1734-ben gr. Pálffy Lipót alapította. Ld.: *Geschichte des k. k. Linien-Infanterie Regiments Kronprinz Erzherzog Rudolf Nr. 19. Hadtört. Közl.* 1917. évf. 124. l.

⁷ 1786 szept. 27-én kelt levele Telekihez.

⁸ 1787 júl. 15-én kelt levele Telekihez.

gróf Teleki Józsefnek ifjabbik fia, István is, aki résztvett a törökök elleni harcokban is s aki 1788 július 21-én 20 éves korában Mehádiánál, mint a báró Alvinczi-gyalogezred alhadnagya, „forró nyavalyá“-ban meghalt.⁹

1787 december 2—3. közötti éjjelére Alvinczi, Sztáray és Gemmingen tábornokok bizattak meg Belgrád meglepetésszerű megrohanásával és elfoglalásával, azonban Gemmingen a ködben eltévedt s Belgrád helyett Pancsova táján kötött ki, ami a tervet halomra is döntötte,¹⁰ másrészt meg okozója lett a bekövetkezett török háborúnak, amelyben Laudon fővezérsege alatt Alvinczi is résztvett s ott volt Belgrád ostrománál s hogy milyen vakmerő bátorsággal vett részt személy szerint s hadműveletekben, azt az 1788 április 4-én Újvidéken írt leveléből (2. számú) láthatjuk, ahol érdekesen írja le azt a kalandos kémszemlét, amely majdnem életébe került.

1789-ben altábornaggyá nevezték ki, 1790-ben pedig ő vezényelte a Belgium lecsendesítésére kiküldött hadosztályt, miután ezt megelőzőleg, úglátszik, Galiciában járt. (Lásd: 1789 december 22-én kelt levelét.)

1791-ben Lüttichbe rendelték, de a lóról való szerencsétlen esése folytán kénytelen volt a parancsnokságot másnak átadni. Ugyanezen esztendőben megkapta a cs. és kir. kamarási méltóságot. 1791 végén és 1792 elején itthon (Kolozsváron) volt, de már tavasszal Németalföldön, illetve Belgiumban van, ahol Dumouriez francia tábornok ellen operál, s maga írja meg a Maubeuge melletti ütközetben való részvételét. 1793 telén Alvinczi a Koblenz alatt álló Haupt-Armée-nál van,¹¹ tavasszal pedig, mint maga írja, ott látjuk Condé és Valenciennes várak ostrománál, amelyeket be is vettek.

1794-ben Mariollesnél megsebesült, de csakhamar meggyógyult és visszament a harctérre a sereghez és 1794 június 16-án felmenti Charleroi várát, amiért a Mária Terézia-rend nagykeresztjét kapta.

1795-ben a bécsi udvari haditanács tagja lett s ezen esztendő őszén (november 5—24) a Mantua várába szorult gróf Wurmser osztrák tábornok felmentésére küldték (Arcole, Rivoli stb.), azonban, a szerencsétlen véletlen körülmények folytán, a háromszor

⁹ Nyomatott halotti jelentése megvan a gróf Teleki család gyömrői leveltárában, II Levéltár, Elench. XXXVI. fasc. 1. geneal. jelzet alatt.

¹⁰ *Gróf Szirmay Antal*: *Historia secreta sui temporis* című kéziratában 140—1. §§-okban mondja el ezt az esetet. A kézirat a Nemz. Múzeum quart részében őriztetik.

¹¹ 1793 február 27-én gróf Wartensleben Vilmos írja ezt Frankfurtból gr. Teleki Józsefnek. (Gróf Teleki-leveltár, Gyömrő, missilisek.)

egymásután megkísérelt felmentés végrehajtható nem volt s Mantua vára elesett.

Ekkor a hatvan esztendőös és beteges tábornokot a sereg további vezérlete alól fölmentették s a felség Magyarország kommandirozó generálisává és valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki. Innenfogva inkább hadseregszervező tevékenységet fejtett ki és 1798-ban Alvinczi tábornoszernagy elnöklete alatt küldték ki azt a bizottságot, melynek feladata volt a hadsereg hiányait és hibáit megvizsgálni és e hiányok megszüntetésére javaslatot tenni.¹² Alvinczi ezt a megbízást is a felség megelégedésére hajtottá végre, úgy, hogy 1802 január 15-én Bécsben kelt adománylevéllel, a király a torontálvármegyei Trübsvetter, Szaravolla és Dugoszello birtokokkal jutalmazta.¹³

1808 szept. 7-én, 57 esztendei katonai szolgálatai jutalmául, a király tábornaggyá nevezte ki, 1809-ben pedig, a Lipót-rend alapításakor, a rend nagykeresztjét kapta meg.

Aktiv szerepet életében még egy ízben juttattak Alvinczinek, t. i. 1809-ben, a magyar nemesi felkelés alkalmával, a főparancsnok József nádor mellé Alvinczi lőn beosztva.¹⁴

Majdnem hatvan évi katonai szolgálat után, 1810 november 25-én este féltizenegy óraker, Budán, a szállásán, gutaütés folytán halt meg a Borberek Alvinczi-család utolsó tagja. A felséget azonnal értesítették hű embere elvesztéséről, s a király és hálás tanítvány a tanítómesterének halálát tudató levélre sajátkezűleg ezt a megjegyzést írta: „Nagyon sajnálom ezen hűséges és emberséges szolgának elvesztését.“

Alvinczi bajtársai, katonái között kívánt pihenni, oda temették el tehát a budai katonai temetőbe, ahol örök álmaikat alussza ma is.¹⁵

* * *

E néhány sorban kíséreltük meg Alvinczi életének főbb mozzanatait krónikaszerűen összeállítani, s természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy hézagos és hiányos ez a vázlatkísérletünk, melyet teljessé tenni különben is csak hosszabb és körültekintőbb

¹² Ekkor adta be Zach Antal ezredes híres emlékiratát. (*Hadtört. Közl.* 1913. évf. 139. l.)

¹³ *Orsz. Levéltár: Liber Regius LX.* k. 594. lap. Canc: 1802. évi 178. szám. Az adománylevélben érdemei részletesen fel vannak sorolva.

¹⁴ *Hadtört. Közlemények:* 1915. évf. 354. l.

¹⁵ *Irodalom: Erdélyi Múzeum* 1814. évf. I. *Döbrentei Gábor:* Bárá Alvinczi József tábornok. (Közli sírfeliratát is.) — *Vasárnapi Ujság* 1866. évf. 545 l. Bárá Alvinczy József tábornok emléke. Síremlékének rajzával. — *Vasárnapi Ujság* 1909. évf. 38. szám. — *Magyar Kurir* 1788. évf. 373. l. 1810. (II.) 37—42. l. — *Magyarország Képekben* 1868. (II.) 125. l. — *Báthly József:* Magyarok emlékezete I. kötet. — *Magyar Hírlap* 1910. nov. 25. — *Neues Pester Journal* 1911. nov. 24.

kutatással lehet. Mielőtt azonban leveleinek közlésére térnénk, legyen szabad a fent elmondottakat még néhány szóval kiegészítenünk.

Az egykorú följegyzések és a kortársak szerint, Alvinczi deli-termetű, szép, nyájas és derűs tekintetű ember volt. Tréfakedvelő, derűsen nyájas, kedvesen kötekedő természetére egyébként leveleiből is következtethetünk, hiszen bizalmas jóbarátjával, gróf Teleki Józseffel, sokat kötekszik és tréfál. Jőszívű, emberszerető férfiú, aki mindenkin, aki szorult helyzetben van, segíteni igyekszik, amint azt a tiszadadai elűzött református pap esete igazolja. (6. levél.) Természetesen perlekedni, veszekedni sem szeret; a magánéletben tehát békés katona, aki például keresve-keresi a lehetőségét annak, hogy fivére feleségével a köztük fennforgó birtokügyben minden áron békés megegyezésre jusson, amire különben gavallériája is befolyásolja.

Alvinczi istenfélő, az isteni gondviselésben föltétlenül bízó, egyházát és vallását szerető protestáns ember, aki azonban végtelenül türelmes és a más vallását a világért sem bántja. Az Istent hívő és félő, s benne vakon bízó lélek, leveleiből is gyakran kiütközik.

Szigorú, de rendkívül igazságszerető ember, akinek jelszava: „Justitia est comes virtutum.“ Kemény, bátor, sőt vakmerő katona, aki nem retten vissza semmitől s aki a legnagyobb veszedelmekben sem veszti el lélekjelenlétét. Saját szavai szerint, mint „emberséges ember“ szereti, óvja, gondozza katonáit, de viszont, ha valami szabálytalanságot követnek el, nem sajnálja tőlük az ötven páltzákat se.

Munkás, kötelességtudó, pontos ember, aki csak egy célt ismer: királyát és hazáját szolgálni. A legfelső szolgálat érdekében mindenre képes, de ha valami hőstettéről neki magának kell megemlékeznie, szinte szerényen mentegeti magát, hogy hiszen ő nem vakmerő, nem hirtelenkedő ember, hanem csak a szoros kötelesség és a szolgálathoz beléje rögzített szeretet vitte rá, hogy valami bravúrt elkövessen.

Renkívül ragaszkodóan és őszintén szerető jóbarát, s barátja kedvéért is kész bármely áldozatra. Szereti a föld népét, de viszont a nép is szereti őt.

Noha egy emberéleten keresztül szinte folyton a császár kabátját viseli, mégis jó, sőt lelkes magyar ember s nemcsak királyához, de nemzetéhez, hazájához és magyarságához is mindvégig hű maradt. Midőn Aranka György az erdélyi magyar nyelvemléktársaság felállításán fáradozott, Alvinczi egyike volt az elsőknek, aki a kitűzött cél elérésére évi segílyt ajánlott fel. Szerette a tudományokat is. Midőn 1803-ban gróf Széchenyi Ferenc kiadja könyvtára nyomtatott lajstromát, a gróf egy példányt Alvinczinak is

küldött belőle, amelyet ez a következő tartalmú levélben köszönt meg: Báró Allvintzi Joseff, Magyarországbán hadi dolgok feő kormányzója, jeles Mária Theresia katonai rende nagy keresztes vitéze, császári és királyi belső titkos tanácsos és hadi udvari tanácsos, a hadi szerek feő igazgató generálissa, egy gyalog magyar sereg tulajdonos ezredesse gróf Széchenyi Ferencnek tiszteletét és szolgálatát ajánlja. — Irja, hogy vette ő excellentiája 1803. január 25-én kelt levelét („nemzeti magyar nyelvünken — írja szinte büszkén — írott és hozzám utasított nagyérdemű bötsös úri levelét“) „melléje rekesztett könyv tárházban bé helyhezett könyveknek ött kötetből álló lajstromát“, melyet hálásan köszön és „rövidesen a dologhoz szólván, azon közönséges örömmüket, mellyel teljes magyar szíveink már előre látják, ezen könyv tárházból eredendő tudósok által való hazánk boldogulását, abból főképpen állandót, hogy így ezen kints oly magyarokat fog nevelni, az kik tudományokkal telljes tanáttsal mind ősi hagyományainkat őrizni, mind az mostani jobb világ környül állásához szabandó és az egy közjóra czelőző igazgatásnak módjával hazánkat igazgatni fogják.“¹⁶

Látnivaló mindezekből, hogy Alvinczi az ősi hagyományokat óvó és tisztelő derék magyar ember maradt egészen utolsó lehetéig. Halála után Dunaiszky Lőrincz besztercebányai szobrász megmintázta szobrát a pesti fegyvertár részére,¹⁷ mi pedig ezen néhány szerény sorral és a következő nyolc levél közzétételével óhajtunk emlékének áldozni.

1.

1787. július 15. Pest.

Báró Alvinczi József levele gróf Teleki Józsefhez.

Drága Kedves Jó Kedvü Druzám!

Tudom, hogy már eddig meg tsenget te füleidben is, hogy az válagatot emberek szekere rudja már Niderland felé áll, ez holnapnak kilentzedik napján stafetaliter parantsoltatánk, hogy késedelem nélkül utnak induljunk, mihelljest az szabadságban lévő vitézinket behuzhatjuk, az magyarországi regimentek közül mennek négyen, az két Eszterházi, Ferdinánd, Gyulay, az generálisok Gemingen, Allvintzi és Nádasdy. Német infanteria megyen nyoltz, cavalleria három és egy huszár regiment. Hogy ha más parantsolatunk nem érkezik, az napja elindulásunknak határoztatot negyedik augusti. Hogy dolgaim kimondhatatlanok, aszt bölesen által láthatod, mert az ujj nagy házzal is elég dolgom van. Az parantso-

¹⁶ *Magyar Nemz. Múzeum. Irodalomtört. levelek.*

¹⁷ *Századok: 1874. évf. 38. l.*

latom megjött, hogy ne építtessek tovább, de az mostani statusban az mint vagyon, lehetetlen félben hagyatnom, mert urunknak szörnyű nagy kárára válnék, azon vagyok azért, hogy azon rész az mellyis már megkészült fedél alá tétettségék. De már menjünk már, és szükségesebb materiára, kedves Druszám, barátságodban bízván és nem kételvén, hogy magadis böltsen által láthatod, hogy az mit kintelenségből kellett tennem az elkerülhetetlen, ezen nagy útra, háború campaniára sok pénz kel, minden felől kerestem, hogy ha betsületes ortzámra egy néhány ezer forintokat kaphatnék, de az szegény legénynek igen édeskevés az credituma, avégre az el multhatatlan szükség kényszeritet arra, hogy generalis Barcoval ekképpen végezzek. Én az te contractusodat hadjom kezénél zálogban (bene notandum) ez is bizonyítja szép creditumamat, holot még tsak egy fillérrel sem vagyok adóssa senkinek is, és az megnevezet fog anticipálni nékem utomra négy ezer forintokat, ő pedig az capitálist nem kívánja és egész örömmel te nállad hadja, hanem hogy az interest méltóztas nékie fizetni. Hogy ha azért indulunk, tehát ne ved rosz neven, hogy ily szükségben kényszeritettem esztet mivelni, mert el hid, hogy nem volna egyéb modom, ha penig nem találánk menni, tehát én nékie az capitalissát azonnal le tészem és az contractust magamhoz vészem.

Druszám, meg ne haragudj, de necessitas frangit leges, az költség nagy, az utunk hirtelen és váratlan jöve reánk.

Az mi nézi az Thorotzkaitól való lovat, hogy ha ahoz értő emberek aszt mondják, hogy szép és jó ló válhatik belőle, kérlek tsak hozd fel, léssen módodom és tészek rendelést, hogy utánnam küldik, az árrát ad meg, azonnal meg forditom és szép kezeidet is előbb téglával megsurolván, megtsókolom. De, szép Druszám, az ló ne légyen tsak lovas legénynek való, hanem hogy ilyen főember, az mint én hogy járhasson rajta. Megbotsás többet nem írhatok, mert majd minden nap egyéb sok dolgaim között is mustrálnom kellett az regimenteket.

Vagyok holtig hiv szívü barátod

Allvintzi.

Urfi kés(z)ittse ked az erszényt az posta pénzre, mert elég ujságokat fogok írni.

A borítékon: Monsieur monsieur le comte Joseph Teleky, chambellan, supreme comte et directeur des etudes aux services de sa M. l'Empereur per Tömösvár a *Hermanstadt* en Transilvanie.

Papiroson, zárópecsétés borítékkal.

2.

1788. április 4. Ujvidék.

Báró Alvinezi József levele gróf Teleki Józsefhez.

Kedves Édes Barátom!

Ha bizonyos nem volnék ártatlanságomban, minden kigondolható móddal magamat menteni igyekezném, de tudván asztot, hogy kedves leveledre azonnal válaszoltam, enged meg, hogy ne fárasszom ártatlan ujjaimat, kik is már majd elvesztik erejüket az sok számos irások mián. Druszám szívem én néked bizony válaszoltam, de ha szintén leveleink el tűnnek is, ezen nagyon ne tsudálkoz, mert az postáknak rosszaságok is okozhatja. Hogy pedig az utolszori dolgomat néked mind jó barátomnak meg nem irtam, aszt nékem rosz néven nem veheted, ugy meg írnom az mint volt és mely circumstántiák kéntelenéttettek arra az lépésre asztat meg nem irhattam volna, és mostan nem lehet arról szólanom, abban bizonyos légy, hogy sem vakmerőség, sem hirtelenség, anyival is inkább nem elegendő reflexió ezen lépésre nem vit, hanem az szoros kötelesség és az szolgálathoz belém rögzöt szeretet gerjesztette belém ezen tüzöt; az szent Isten megismérteté ez általis hozzám fen tartó kegyelmét és kegyes gondviselését. Magadis ezen rövid relatióból bővebbenis meg isméréd, hogy méltán büszkélkedhetem az szent Istennek kegyelmében. Én három izben az hová mennem kellett éjjel és nappal el mentem, mindenkor szerentsésen visszajöttem azon nap, úgy mint éppen ma egy holnapja, ugyanazon az uton, tsónakommal lefelé evedzettem, egy hadnagyal és az én szegény hív és jó barátommal Preningerrel, midón az szigetből kиеvedzettünk volna, tsak látjuk, hirtelen, hogy egy hajó, melybenis 13 néki készült válogatot vakmerő törökök, mellyek közül négyen már fegyvereket pofájoknál készen tartották, legfellebb 40 lépésre töllünk előnkben evedzenek, az első lövésre az kormányosunkat agyon lövik, melly is evedzésünket azonnal gátolta, három négy lövés még esztet követi, az negyedik az én kedves barátomat ki is mellettem ült, az világból ki szóllitá szerentsés halállal, az alát mi is fegyverünkhez kapván, az ő hajójuknak első része az mi tsolnakunknak hátulsó részit bé éri, azon dühüt emberek kardot rántanak és tsolnakunkban vagdalni kívánnak. Tzélban vészem őket és egy lövéssel ketteit az fen állóknak keresztül lövém, edgyike hanyat az vizben, az másik pedig az hajóban elő dől, az hadnagy az ki velem volt pistoljával az harmadikát keresztül lövi, az rudas embereink is, kik már féltekben az rudjakat is oda hagyták volt, meg elevenednek, nagy fenyegetéssel munkához kezdenek és ez móddal, az mig ellenségünk az holt emberekkal bajoskodtanak (mint hogy négy azonnal megholt, az ötödike pedig sebben eset), tsónakunkal töllek eltávoz-

tunk és egy néhány lépést előte nyertünk, fél óráig tartó tüzelés között ugyantsak az Banatus földre verekedtünk. Az törökök nyakunkon lévén, tsak hirtelen és elhid, hogy minden legkisseb flegma nélkül kiszállottunk és minthogy mi tsak négyen voltunk, kik magunkat nyoltz ellen védelmezhattük volna, ők 13-man, mi pedig mindöszve tsak egy először is 9. lévén, az megkettőztetet lépésel majdon hasig érő vízben töllek távoztunk, ezekis ki szálván nyomunkat követték, mert szükséges képpen parantsolatjok szerint különös discursusban akartak velem lenni, egy egész órát ez móddal kergetének, míg az vizen szerentsémre egy tsoznakot evedzeni látok, kik is az hosszas lövésre patrouilban jönnek, így ezeket közelíteni kénszerítvén, aval a minket üldözőink megállának és el maradának. Én rajtam seb nintsen, tsak egy contusiót nyertem az bal karomban, de az bundámon három lövés vagyon, de az farkas bőr inkább szenvedheti, mind sem az én gyenge bőrem.

Már esztet ez szerint értvén, végy egy kis időt reflexióra és meg látod, ha az egek is nem könyörülnek az ártatlanokon és ha méltán mondhatom-é, hogy kegyes gondviselőm, mert az tagadhatatlan, hogy az életemet egy simpel és nem tsak bel marjásért is oda adtam volna, de elevenen kezekben ugyantsak soha sem estem volna. Hogy különös gusztusok volt én reám, az bizonyos, mert tudták, hogy én voltam az, a ki ő hozzájuk cávára menni szándékozot. Az dolog kedves druszám így volt, ha mások külömben beszélnek, el hid hitemre, hogy hazudnak, hogy pedig ennek így kellett lenni, ez is evangelium és így én tsak asztat követtem, vagyis miveltem, az mint minden emberséges ember és hiv szolgálja kegyes császárunknak kötelessége szerint el nem mulathatot volna.

Az mi kedves fiadat illeti, bizonyos légy abban, hogy minden alkalmatosság nékem örvendetes lészen, mind hozzád, mind pedig az ő érdemeihez való szivességemet ha bizonyithatom. Ez derék ember és hid el az te jó véred van benne, de ki is ontottad akkor minden jó véredet, mert tsak az engemet nem szerető vér maradot benned, de esztet sem én, sem te nem hisszük.

Méltóságos groff Fekete ő excellentiáját alázatosan tisztelen és jelentem, hogy két vagy három napokkal ezelőt volt szerentsém az unokájához, ki is fris egészségben vagyon, emellet kérem ő excellentiáját, hogy tégedet az iffiu Berglassal edgyütt leg aláb is 24-szer mátzkozzon meg; ki is vagyok utolsó lehellésemig

hiv szivü barátod

Neusatz 4-dik április 1788.

B. Allvintzi.

A borítékon: Monsieur monsieur le comte Joseph Teleky, chambellan de sa M. l'empereur a Pest en Ongrie.

Papiroson, zárópecsétés borítékkal.

3.

1789. május 12. Zimony.

Báró Alvinczi József levele gróf Teleki Józsefhez.

Drága Kedves Druzsám!

Szép intésidet vöttem, rendes és bölts tanításodat köszönöm, ne légyen rossz gondolatod irántam és tekintsed asztat, hogy tsupán az isteni segedelem kormányozot és vezérlet minden tselekedetemben. Ez vezéremnek örökké való háladatossággal tartozoni, életemben és halálom óráján is. Mi lészen azután, úgy látom, hogy edgyikünknek sem tudja, de az jót az könnyörülő kegyelem által reménljük.

Édes Druzsám, eddig halhattad, hogy mi 17-dik ez holnapban innét el marchirozunk az nagy ármádával. Lagerezni fogunk az Dunán tul Banatusban Oppova nevezetü helységben, itten Semlinben és Semlin körül is maradnak egy néhány regimentek, meddig mulatunk az meg nevezett helljünkben, esztet az circumstantiák fogják megmutatni.

Egységem, Istené az ditsóság, jó vagyon, de mégis minden nap kétszer eszem az chinát és rebarbarát, ha nyoltz napig kihagyom, oda eröm és egységem. Nem hihetni asztot, mely szorgalmatosan kelletik itten az egységünkre vigyázni.

Édes Druzsám! Ujságot nem tudok irni, most éppen semmi sintsen, az F. M. Hadik már Futakra megérkezet és az többi generálisság is. Az Hautbquartély is Opován lészen, azért ha megalázod magadat nékem irni, tsak külgyed leveleidet a *L'Armé de Sa Majesté*.

Édes Kedves Telekim! Kérlek egész szivességgel, hogy ha ugyantsak bé mész Erdélyben, könnyörgök néked, légy szó szállóm és mondjad az kedves vérednek¹⁸ ne kívánja kárát egy emberséges embernek, légyen edgyezésünk izetlenség nélkül. Az leveleknek kiadása is tsak huzódik és halad, az is káromra válhatik, mivel mostan is citáltatott az districtuális tábla valami productio iránt, én penig bizony semmit sem mutathatok elő.

Kedves Édes Druzsám! Kérlek egész szivességgel, minek előtte elindulsz, fizettesd le azon kevés interest az nállad lévő capitalisról Berglasnak, mert egy kevés commissióim vagynak, melylyeket is szeretnék kifizettetni, egy interimális quietantiát fog

¹⁸ Özvegy báró Alvinczi Gáborné, gróf Teleki Katalin, akivel Alvinczi ki is egyezett.

adni Berglas az alat, megbotsás, ha ez által alkalmatlankodom, sed necessitas frangit leges.

Számtalan munkáim kényszerítenek, hogy végezzem és bizonyítsalak, hogy holtomig és tsep véremig

vagyok hiv

Allvintzid.

Semlin 12 maii 1789.

Papiroson, borítékja elveszett.

4.

1789. december 22. Pest.

Báró Alvinczi József levele gróf Teleki Józsefhez.

Édes Kedves Druzsám!

Igy folyt ez álhatatlan világnak dolga, tegnapelőt már rebdeset szivem, hogy nem sokára az óhajtot örömeimet elérem és nem sokára szíves társaságodban lehetek, de mely hamar eltűnék ezen boldog tsillagom, ez rövid tudósításomból bővebben meglátod. Én ez holnapnak nyoltzadik napján Belgrádból megindulék, mint hogy az kereszt kérőknek tartatot gyülekezetje mián előbb onnét meg nem szabadulhattam, éjjel napot sietvén 11-dik ide Pestre megérkezém, 12-dik szabadságom iránt az Erdélyben való menetelmről bé adám, de mely változás és véletlen történet éré ez kérszemnek teljesítését esztet is mingyárt megérted. 14-dik reggel vészem az parantsolatot, hogy felséges urunknak kegyelmes parantsolatjára négy infanteria és két cavalleria azonnal masiroztassék Galitiában, ezek nevezettek, N. Eszterházi, Ant. Eszterházi, Gyulai és Devins, Jos. Toskana és Valdek az lovasok közül, és mindhogy még Silesiából is mennek regimentek, ezeket mind öszve comendirozza Venzel Colloredo és én mind F. M. Lieutinant mégyek vélek ezen két generálissal hertzeg Uisel és Rotini, ebből meg láthatod kedves édes barátom, hogy még le sem szállhattam jól az szekereimből, már megént kelletik az léptöre emelnem meg fáradozt lábaimat leg felljeb nyoltz napok mulva meg lészen indulásunk. Evégre böltsen által láthatod szerentsétlen sorsomat és elkerülhetetlen károsodásomat. Ez szerint sem tégedet kívánságom szerint nem láthatlak, sem penig dolgaimban is legkisebbbet sem végezhetek mind addig, míg ezen szoros kötelességimnek eleget nem tehetek.

Kedves édes Telekim! Szép dolog volna, ha lehetne távul létemben is dolgaimat B. Allvintzinével végeznem, te ugyan aszt ired, hogy kész volna az groffné egy summa pénzben velem meg

edgyezni, tsak sokat ne kérjek, én sem sokat, sem keveset még eddig kérni sem tudok, nem lévén egész egész információm az jószágok dolgairól; hiszen azon drága groffné legjobban tudja lélek szerint mi illessen engemet és mit érjen ezen engemet illető rész. Evégre szivemből óhajtanám, hogy ha szép móddal meg tudhatnád ez iránt való szándékát, hogy 1-mo mennyire szándékoznék és 2-do mely conditiokkal, melljeket is ha bizonyosan megértek és által láthatom, hogy ő nadsága világos káromat nem kívánja, ugy eshetik meg, hogy ött vagy hat napra, az szükséges instrumentumoknak formálására talám be mehetnék, hogy ha az alat ő nadsága maga részéről nékem egy rövid plánumot küldeni méltóztatnék, ez igen könnyü dolog volna, ha az jószágok rövideden consignatióban tétetnének, egyenesen ezeknek jövedelmek im Durchschnitt esztendő által kitettzenének, ugy gondolom, hogy rövid napok alatt az edgyezés meg lehetne, ha penig esztet el nem érhetem, kéntelenittetem várakozásban lenni, az mig az dolgaimnak folytatásokra szükséges és elégedendő időt nyerhetek.

Légyen szivességed jó szivü barátodhoz és menj végire ezen kegyes szándéknak és annak idejében szíves tudósításodat közeld velem.

Mi okozza ezen mostani mozdulásunkat még erről bizonyost nem tudunk, én ugy itélem, inter tres litigantes quartus non gaudebit; az kontjosok igyekeznek az békességen és nagyon munkálnak, úgy itélem, hogy preliminarékat küldöttek is.

Ha az Urfi itten volna, meggazdagulhatnál az márvás játékban, most gr. Allmásiné már capitalisokat nyert; bizony eléggé fájlalom, hogy vagy egy, vagy más móddal veled öszve nem jöheték, de az ki nem ur, az szolga és köteles az parantsolatoknak teljesítésekre. Ezen jó ki szolgád, barátod, szivességedben magát ajánlja és holtig lészen hiv szivü

szíves

Alvintzid.

Pest, 22-dik decembris 1789.

Utóirat: Édes Druszám! Az következő uj esztendőben néked szivemből áldást, békességet és fris vig egészséget kívánok.

A borítékon címzés: Monsieur monsieur le comte Joseph Teleky chambellan, supreme comte du comitat d'Ugots de sa M. l'Empereur, per Tömösvár, Hermanstadt a *Maros Vásárhely* en Transilvanie.

Papiroson, zárópecsétés borítékkal.

1792. január 23. Kolozsvár.

Báró Alvinczi József levele Teleki Józsefhez.

Drága Kedves Jó Barátom!

Nem érhető nagyobb szerentsétlenség mind az, midőn kegyes jó szívű helljes tanátlásidra leg nagyobb szükségemet láttam és óhajtottam, hogy személyedtől magomat megfosztottnak lenni kén-telenítetttem, már ugyantsak jelenthetem néked, hogy dolgaimat nagy bajjal és nem kevés bosszusággal végire hajtottam, nagy bajjal és mondom bosszusággal, mert az midőn már atyafiságoson mindeneket végezni egész remétségünk vala, azon jószívű groffné-nak az procatori ingerlések valójában nem hozzánk illő nyom-dokra hajlani kezdte, az dolog már annyira ment volt, hogy mind az két rész az törvényes utat kereste és az atyafiságos edgyezés-nek vége vala, de ugyantsak végtére jobbanis közeliténk és groff Kemény Farkas és groff Teleky Ádám eó excellentiájok interposi-tiójára mindenek más szint vevének és edgyezésünk ugyantsak heljre hozatik, az groffné ő nadsága magának ugy vélem hogy nem tsak nyugadalmat, hanem bizony elég hasznót hajtot, én pedig az procatoroktól szenvedendő bosszuságot el kerültem, mellyeket is midőn bővebben igaz lélekkel szóval elődben tészek, magad is meg fogsz ismérni, mind ezeket pedig tulajdonitom az szerentsét-lenségemnek, hogy az te szép közben járásod és tanátlásid által nem vezéreltettünk, mert tudom, hogy nékem is itten látod bizony nagyobb hasznomra lőtt volna, de ugyantsak én ez szerént is meg-nyugodot szivel vagyok és bizony soha is az mig élek azon jó szívű drága groffnének legkisseb nyughatatlanságot sem okozok, ki is valósággal minden tiszteletre érdemes. Az gálfalvi kevés jószágomat még ugyan által nem vöttem, de ez is nemsokára meglészen és így nyugadalmas szivel megént hozzá fogok fogni kötelességem kormányozásához.

Kedves Édes Barátom! Tegnap vala az temetésinek tzeré-móniája az szegény Rhédey (Rháday) Mihálynak,¹⁰ hallám olyan szép, ékes és okossággal telljes beszédjét azon hires predikator Borosnyainak, hogy olljat soha bizony nem hallottam, ezen nagy ember valójában jó sorsot érdemel, mert minden szavai jóra vezérlők.

¹⁰ Rheday-nak írja, tehát *Rhédey*-nek is olvasható, s valószínűleg arról a gróf Rhédey Mihályról van itt szó, ki 1744-ben született s 1792. januárjában halt meg Kolozsváron.

Az deputatio vagy két napok alatt elindul, úgy remélem, hogy böltsességgel és engedelmességgel fogják dolgaikat kormányozni, az jó tanácsokat nem remélem, hogy meg vessék, mellemeknek hiven való követésével pár nélkült való jó királyoknak és hazájoknak használnak és szolgálnak.

Itten sok haszontalan hireket hallunk, hogy az török az muszkával nem kíván edgyezni és némellyek hirdetik is, hogy az mi udvarunk az 30 ezer embert az szövetségi contingentia szerént megadni kívánja, kérlek ha valami bizonyast tudnál, közelnéd én velem, nagy barátságul venném.

Az frantiák is tsak nyughatatlankodnak, de félek, hogy megadják az árrát, mert ezeknek sem systemájok, sem disciplinájok nintsen. Jó volna nékiek is, ha az angliai font sterlingtől magokat nem kormányoztatnák.

Édes Kedves Telekim! Az mind te ily böltsen, jó lélekkel és mind meg próbált nagy érdemü és jó szivü ember az dolgokat kormányozza, aszt mondom néked: Semper honor, nomenque tuum, laudesque manebunt. Esztet penig bizonyítja néked tégedet mind holtig hiven tisztelő és utolsó lehelléseig tégedet szerető szives barátod és hiv szolgád

Allvintzi.

Kolosvár, 23-dik januarii 1792.

Kívül a borítékon: Monsieur monsieur le comte Joseph Teleky, chambellan, supreme comte du comitat d'Ugots au service de sa M. l'Empereur a Vienn.

Papiroson, zárópecsétés borítékkal.

6.

1792. junius 13. *A Mons melletti táborban.*

Báró Alvinczi József levele gróf Teleki Józsefhez.

Lager Mons 13-dik junii 1792.

Drága Kedves Jó Druzám!

Tagadhatatlan dolog, hogy szerentsétleneb correspondensem nálladnál nintsen, talán az posta mesterek is negligentiájokat bőveb mértékben kinyilatkoztatják az mi egymással való beszélgetésünkben, mind másokkal. Evégre nem merészlem az vétket te read és halgatásokra vetni, hanem inkább meg nyugodot szivel el hiszem, hogy Bétsből feljövetelemmel Pestre hozzád utositot írásom vagy eltévelyedet, vagy idegen kézre jött. Ez néked irot leve-

lemben nem lehetvén azon ohajtot szerentsém személljesen tégedet az mind reménlettem vala Bécsbe találni tzelozat legg főképpen egyenességü jó szivedbe és grátiádban, egy ártatlanul üldözés alá vettetett és érdemes vallásunkon lévő lelki vezérünket. Ez vagy két esztendőkkel ezelőtt volt az Tisza mellet Dadán, az holotis groff Gyulainé is bid(?),²⁰ szép érdemü predikator, egy Sziksay nevezetü conpossessor addig folytatta intrigáját, az mig ezen érdemes embert azon ecclesiából ki tojotta; mind az püspökitől, mind az diocesissa esperestjitől igen szép attestatiójit in origináli szemeim eleiben terjesztette, mostan minden hivatal nélkül Sziksazon lakozván, ezen szegény érdemes ember ottan keresztül utozásommal én hozzám folyamodék, de én töllem egyéb segedelmet sem nem nyerhete, sem penig nem várhata, hanem hogy én őtet kegyességben ajánloni fogom, melljetis Bétsből majdan két holnapokkal ezelőt meg is töttem, de mind eddig válasz nélkül vagyok, ugj olvasom mostan szemeidből, hogy ennek nevét kívánni ohajtod, de szégyenlve meg vallom, hogy én ennek nevérl megfejtkeztem és nékem Bétsben küldöt levele sok irásim között elhányódot, kérlek azért groff Gyulainé ő nadságával, ki is mostan társaságodban lészen Pesten, beszély ezen szegény nyomoruságtól üldöztetet ember iránt, ő nadsága minden dolgait legjobban tudván és könyörüly szegénynek sorsán. Az főbb meritumi közöt az is vagyon, hogj igen szép és jó felesége van; én ugjan mind az kettőt egész életemben tsak egyszer láttom.

Mit irjak néked ezen mi háboru állapotunkról, rövid szóval tsak asztat mondhatom, hogy jobb lött volna, ha ezen haszontalan frantia nemzet hajlékában tsendesen nyugodot volna, mert nem képes kiirni, mely kevésse lehet őket hasonlítani az igaz fegyver viselőkhöz, az sárt ki nem álják, mihelljest hozzájuk közelitünk és nékiek módat nyujtunk az egymáshoz való közelgetésre. Minket kerülnek, lageriket oda hadják, és mind az félelmes orosz lány az festungjokban, mind barlangjakban huzzák és szoritják magokat. Tegnap elöt is felkeresők őket lagerekben Cruisol nevezetü helységnél, fél órányira Maubeushez, hat ezer emberből álló avant gárdját el kergetők, 600 vagy 700 embereket ottan hagyának, holot is mi tsak 32 vesztettünk és vagy 40 sebeseket nyertünk és magokat azon festungjokban huzák. Az legjobb generálissok ki is jobbeze volt Lavaetnek²¹ Guvion nevezetü ottan el eset. Egyébképpen az olta egész tsendességben vagyunk. Az prussus ármáda még tsak julius közepén fog közelíteni, ezekis nehezen mozdulnak.

²⁰ Bizonytalan, úgy látszik a lap végén félig tollban maradt szó.

²¹ Ez alatt nyilván Lafayette értendő. Guvion pedig XVI. Lajos hadsegéde volt.

Édes Druzsám! Tudom, hogy az mi kegyelmes királyunkal az ország egész ditsőségben vagyon, ezen felség az egész magyar nemzettel felettéb megelégedet, az mind nékem maga is kegyelme-sen mondotta, tégyetek mindent, hogy ezen pár nélkült való jó szivet és különös kegyelmü jó fejedelmet egészben magatokévá tegyétek,²² engemet penig, hiv igaz szivü barátodat tarts szivessé-gedben, ki is vég nélkült vagyok

hiv szivü

Allvintzid.

A második oldal felső margóján: Ha válaszodat nyerhetem irj: per Vienn, Francfort, Brüssel a *l'armé du Pays Bas*.

A borítékon címzés: Monsieur monsieur le comte Joseph Teleky chambellan, supreme comte du comitat d'Ugots de sa Majesté le Roy, per Francfort, Vienn a *Pest en Ongrie*.

Papiroson, zárópecsétés borítékkal.

7.

1793. junius 4. A Herin melletti táborban.

Báró Alvinczi József tábornok levele gróf Teleki Józsefhez.

Lager Herin 4-dik junii 1793.

Drága Kedves Barátom!

Excellentiad jó szive és hozzám eleitől fogván mutatot szivessége nem gondolom, hogy ellenzené, hogy szintén oly bátor szivel valamint szintén eddig, mostanis minden tzeremonia nélkült irhatok, igaz dolog, hogy az mely irásomban már esztet kértem, sem engedelmet, sem választ még eddig nem nyertem, de ugyantsak mind ezen halgatásod meg nem tántorit, mert szivessé-gednek fen tartása és megváltozhatatlansága ketsegtet.

Engedjed meg már mostan, hogy tudosithassalak, hogy még hiv szolgád életben és türhető egésségben légyen. Az egek az szörnyü és számos veszedelmek között még eddig nem tsak megtartottanak, de egy kevés eröt nyujtanak is ez számtalan nyughatatlanságoknak türésekre. Már minden szerentsés előmenetelit és ditsőséges ütközetit győzedelmes ármádánknak nem kétlem, hogy elégnyire tudod; mostan jelentem néked, hogy mi ezen két várát ellenségünknak ugy mint Condet és Valentient bé rekesztettünk,²³ az elsöt kilentzedik apprilistól, az másadikat penig

²² II. Lipót királyt dícséri, aki azonban nemsokára meghalt.

²³ Condé és Valenciennes francia várakat az egyesült porosz-osztrák-magyar hadak nemsokára bevették. (Ld. a július 29-ikén kelt levelet.)

25-dik májustól fogván, minek utánna az hires és nagyon bé sántzolt Famar nevezetü lageriből egész győzelemmel ki kergettük volna, ezen előbször nevezet vár tsak éhség által fog birtokunkban esni, az másadikat penig az szokot mód szerént fogjuk bé venni és minden szükséges készületek meg esvén, 11-dik ez holnapban kezdeni fogjuk az szokott mód szerént vini, oly reménsséggel, hogy négy ött hetek alatt szerentsés végit érzük.

Az mi ellenkező és esze veszett atyánkfiai vissza huzták ármadojakkal magokat egész Cambreig és az Bouchain nevezetü várban tsak az garnizont hagyták, ez szerint, ha ezen mostan békeritet két vár kezeinkben esik, az harmadikhoz is könnyeb szerrel lehet reménségünk. Az mi ármádánk nagyon ékesedik, mert egy felől az anglusok, hannoveranusok herzeg Jork vezérlése alat, az job szárnyunkan penig az prussusok és hollandusok tündökölnék. Ezen négy vagy ött féle és mind eddig szépen edgyet értő különböző armadák vagy is seregek tsak megérdemelnék, hogy megtekintésekre jönel.

Az Rhenus mellett munkálkodó prussusok igen lassu és tsendes lépéssel járnak, Mainzot úgyan bé zárták, de még eddig voltképpen nem vijják.²⁴

Frantia országban az felállat ellenkező rész, mellj is királyt és törvényes constitutiót kíván, nagy progressussal vagy²⁵ és két naptól fogván az hírek bizonyítják, hogy már az capitalis városban is azon ellenkező rész fel zudult és az által óhajtvá reménljük, hogy végét érzük az régtől fogván tartó ellenkezésnek.

Már jövek elődben az kérésemmel, ha jól jut eszemben, már harmadik esztendeje tölt el, hogy egymással számot vetni módunk nem volt, az költségim ezen felettöz drága országban mérték nélkült nagyok, kérlek azért egész szivességgel, ne sajnály tudósítani, hogy menyire mégyen azon kevés capitalisnak interesse (az papirosom nem lévén kezeim közöt), hogy az szerént küldhessem le az quietantiámat, vagy egyben, vagy penig különkülön elhuzván abból azon ezer forintoknak interessit, az melljel én néked tartozom és ha ezen calculust kezeimben küldeni méltóztatol, kéрни foglalak ezen interest méltóztatnál az agensem Schreidenak annak idejében kezeihez szolgáltatni, kinek is rendelésimet adni fogom mihellyest tudósításodból az summát megérthetem. Válaszodat külgyed per Vien, Cologne à l'armée du Prince Coburg. Ha penig jobnak itéled, külgy te nékem két esztendőre quietantiát, hogy az ezer forintoknak interessit fel vöt-

²⁴ Mainzot a poroszok nemsokára elfoglalták és védőjét Custine tábornokot, aki a várat feladta, a konvent lenyakasztatta.

²⁵ Itt talán a Vendée tartománybeli felkelésre céloz a tábornok. A hírek nem hazudtak, mert tudvalévöleg Franciaország ekkor tényleg válságos helyzetbe került.

ted és én néked kezeidhez szolgáltatom az három esztendőre való quietantiákat az egész summáról, már taníts meg, mert én bizony ehez nem tudok.

Már engedjed meg, hogy hiv szivel öleljelek és magamat szives barátságadban ajánlván egész szivességgel légyek

holtig hiv szivü

Allvintzid.

A borítékon címzés: A son excellence monsieur le comte Joseph Teleky chambellan, conseilier intime actuel d'état, suppreme comte du comitat d'Ugots, per Cologne, Vienn a Pest en Ongrie.

Papiroson, zárópecsétés borítékkal.

8.

1793. július 29. A Herin melletti táborban.

Báró Alvinczi József tábornok levele gróf Teleki Józsefhez.

Lager Herin, 29. jülíi 1793.

Drága Kedves Barátom!

Hogy meglássad buzgó kétségemet parantsolatidnak és kívánságidnak telljesítéseiben, imé jelentem néked ezer örömmel, hogy kedves leveledet ez holnapnak 26-dik napján vévén, azon órában minden rendelések meg estenek, hogy Valentien hosszas és kinos bombardirozásunk után magát parantsolatunkhoz szabja. Ez megis esék, mert ugyan azon nap östvefelé 24 órát tartó armisticiumot kértek, mellj is nékiek meg is adatot és ez idő alatt capitulatiójakat könyörögvén ezeknek preliminaris articulussai 27-dik megköttettek, tegnap reggel penig in forma helyre is állot, oly móddal, hogy az egész garnison, melly is közel ött ezer emberből álló, fegyvereket letészik és magokat lekötelezik, hogy ezen egész háboruban az coalirozot potentatusok ellen szolgálni nem fognak és 1-ma augusti nekünk az várt és várost egészben által adják, mostan már az kapuit birtokunkban vévén. Mi vitte légyen penig erre őket, eddig tudom, hogy tudod, mivel 23-dik éjjel az minákat, mellyeket ellenek ásattunk, nem tsak hogy fel lobban-tattunk, de annak alkalmatosságával ist der bedäckte Weg, der Horn Werk, zwei Fleschen und die Contregard gestürmet und glücklich erobert worden; man stürzte und vernagelte ihnen 17 Canonen und alles was man alda antraf und sich nicht bei Zeiten dafon machte, sind alle niedergemäzt worden. Man logirte sich so gleich auf den bedekten Weg und auf dem Horn Werk.

Tehát nem vala egyéb mód, hanem parantsolatink után magokat igazítani. Mind ezekből meg láthatod, hogy bizony nem alusznak, és szeretném akármely históriában is olvasni, melljik esztendő mútat nekünk egy campaniában ily ditsőséges tselekedeteket. De az igaz mondás nállatok is bé telljesedik, que l'homme n'est jamais content, ha látnád melj bajjal, mesterséggel, pénz és emberi költséggel mehet véghez egy várnak viása és bé vétele, nem oly könnyen gondolkodnék excellentiátok Lilről, még sokan fognak ottan megbotorkázni.

Az mi az interest illeti, én könyv nélkült bizonyost bizony nem tudok, de asztot bizonyithatom salvo errore az napról vagy holnapról, hogy már három esztendeje elmult, hogy fel nem vöttem és Bétsben midőn az ezer forintot nékem adtad, jelentetted, hogy az interest is vegyem fel, de én nem akartam ugyan azon okból, hogy az terminust nem tudtuk. Ez szerént én az agensem Schreidenak ez postával egy quieta(n)tiát küldök 700 forintokról az interesnek contójára, hogy annak az ki parantsolatodra az pénzt le tézsi által adja és ha valaha kezeidben kerülnek irásid és tudtomra adod, esztet könnyü leszen kiváltani és akkor számot vetvén, hogy én is mennyit tartozom néked az ezer forint interestével, azonnal kibárdaljuk és kiegyenesítjük dolgainkat.

Kegyes és érdemes Fő Ispány Ur! Dolgozzatok azon mi párnál való kegjelmes urunk tetzésinek telljesítésén és adjatok vitézeket, kik is győzedelmeskedhessenek vakmerő és istentelen ellenséginken. Reménlem, hogy valamind szintén egész Európa, az magyaroknak bátor és vitéz magok viseleteken álmélikodik, az mi kedves hazánk fiai is az mi viseletünken örvendez.

Szegény Veselényi²⁶ ki is mind két lábát egy ágyu gulyabis által elvesztvén, meghala harmad nap mulván, az öttse penig seibeiből kigyógyult.

Szivességednek fentartását könyörögvén, vég nélkült vagyok

hiv igaz szolgád

Allvintzi.

Címzés a boritékon: A son excellence monsieur le comte Joseph Teleky, chambellan, conseiller intime actuel (így!) d'état et suppreme comte du comitat d'Ugots, per Cologne Vienn Bude a Otsa en Ongrie.

Papiroson, zárópecsétés boritékkal.

Dr. Iványi Béla.

²⁶ Itt valószínűleg br. Wesselényi István és felesége br. Daniel Polixéna 12 gyermeke közül valamelyik és ennek öccse értendő.